

Teema 5. Kulttuuri

FAKTALEHTI K12. Björkö satamat Bodback – Svedjehamn – Vikarskat

Björkön saaristo sijaitsee Merenkurkun kapeimmassa kohdassa ja koostuu noin 350 saaresta. Uloimmasta saariryhmästä, Valassaarista, on noin 25 kilometrin matka Ruotsin Holmögaddeniin. Maa kohoaa alueella noin sentin vuodessa. Maankohoaminen ja matalapohjaiset rannat aiheuttavat sen, että saaret kasvavat nopeasti yhteen ja merestä nousee uusia karikoita. Björkön pinta-ala kasvaa vuosittain noin 13 hehtaarin verran.

Nopean maankohoamisen vaikutukset merenkulkuun näkyvät venesatamien kehityksessä. Satamia on ajan ja maankohoamisen vaikutusten takia jouduttu siirtämään rantaviivan muuttuessa. Suurin osa nykyisistä kukkuloista oli Björkön ensimmäisten asuttajien aikaan veden ympäröimiä saaria, ja veneitä pystyttiin säilyttämään aivan asutusten vieressä. Maankohoamisen ja rantaviivan muuttumisen takia satama jouduttiin kuitenkin siirtämään. Satama siirrettiin ensin Bodsletonin, Kistorsbackin, Skaghamnin ja Nyboskatanin kautta vähitellen Bodbackiin, jossa se säilyi kauan.

Bodback satama

Kylän vanha Bodbackin kalasatama oli täysin toimintakykyinen vielä 1930-luvulle asti. Veneitä ja venevajoja alettiin siirtää Svedjehamniin vasta 1940-luvulla maankohoamisen takia. Bodbackia käytettiin osittain satamana vielä 1960-luvulla, mutta nykyään sinne on mahdotonta päästä veneellä maankohoamisen takia. Siellä on aikoinaan ollut noin 130 ranta-aittaa, mutta vain muutama on enää pystyssä. Bodvattnetin 3,5 kilometrin pituinen vaelluspolku kiertää Bodbackin ja Svedjehamnin kautta, ja polku tarjoaa mahtavan luontokokemuksen.

**

Ruotsin kuningas Kustaa II Aadolf myönsi vuonna 1617 björköläisille verohelpotuksen ja vapautuksen asepalveluksesta korvauksena heidän veloitteestaan kuljettaa matkustajia ja postia Merenkurkun ylitse. Merenkurkun ylitse liikennöitiin vuosisatojen ajan – sekä talvella että kesällä – aina vuoteen 1895 asti. Säännöllistä liikennöintiä ylläpidettiin ajoittain muutaman kerran viikossa. Vuonna 1951 Bodbackin satamaan pystytettiin muistomerkki Björkön ja Ruotsin välisen 1500-luvulta aina vuoteen 1895 jatkuneen liikennöinnin kunniaksi.

Bodback ja Saltkaret-näkölatorni taustalla.

Kuva Thomas Birkö.

Svedjehamnin satama

Vanha kalastuskulttuuri on selkeästi nähtävillä Svedjehamnin satamamaisemassa. Rantaviivaa noudattellen on rakennettu tiivis rivi ranta-aittoja. Svedjehamnin satama otettiin käyttöön 1900-luvun alussa Bodbackin sataman muututtua liian matalaksi. Svedjehamniin rakennettiin myös suolaamo kalastajien saaliita varten. Satamasta kulki vuorovene Vaasaan. Nykyään satama on pääasiassa huviveneiden ja pienveneiden käytössä. Svedjehamn on kesäisin suosittu kohtaamispaikka.

Merenkurkun saaristo on täynnä ainutlaatuisia De Geer -moreeneja – niin kutsuttuja pyykkilautamo-reeneja – jotka ovat viime jääkauden jättämiä jälkiä. Nämä pitkulaiset moreenit näyttävät samanlaisina selänteinä, jotka nousevat esiin vedestä tasaisin välimatkoin. Parhain paikka ihailla näitä De -moreeneja on Saltkaret-näköalatorni, joka sijaitsee kävelymatkan päässä satamasta.

Björköläisten Merenkurkun ylitse harjoittaman pos-

tinkuljetuksen muistoksi on vuodesta 1982 lähtien järjestetty vuosittainen postisoutu. Postisoutu purjehditaan ja soudetaan Svedjehamnin ja Ruotsin Holmön saaren välillä. Matkan pituus on suunnilleen 34 meripeninkulmaa (60 km) ja se kestää keskimäärin 6-8 tuntia säästä ja tuulesta riippuen. Noin 40 venettä osallistuu tapahtumaan vuosittain. Postisoutu lähtee joka toinen vuosi Svedjehamnista. Soudun yhteydessä järjestetään myös perinteiset postisoututanssit. Tapahtuma järjestetään aina juhannuksen jälkeisenä lauantaina, jolloin Svedjehamniin kokoontuu iloisia ihmisiä nauttimaan markkinatunnelmasta ja musiikista.

Vikarskat satama

Svedjehamn on ruopatuista väylistään huolimatta nykypäivänä liian matala suurille veneille. Vuodesta 1994 lähtien kalastusveneet ja suuremmat veneet ovat käyttäneet Vikarskatin satamaa, joka sijaitsee noin neljän kilometrin päässä Svedjehamnista.

Svedjehamn Saltkaret-tornista kuvattuna.

Kuva: Thomas Birkö.